

In dialoog over de toekomst
van ons drinkwater - 2022

 **Toekomst
van ons
drinkwater**

Voorwoord	3
Urgente thema's	4
Dialogotafel Noord-Oost	
Dialogoog over woningbouw, vervuiling van bronnen en omgaan met de stijgende watervraag	6
In gesprek over drinkwatervoorziening en woningbouw in Groningen	8
In gesprek over de kwaliteit van onze bronnen voor drinkwater	10
Wie zaten er aan tafel?	11
In gesprek over drinkwaterschaarste	12
Dialogotafel West:	
Dialogoog over klimaatbuffer, brakke kwel en de watertransitie	14
In gesprek over drinkwaterbronnen, nu en in de toekomst veiligstellen	16
In gesprek over samenwerken in de watercyclus	17
In gesprek over de watertransitie	18
Wie zaten er aan tafel?	19
Dialogotafel Zuid	
Dialogoog over innovaties, de Maas en zoetwaterbeschikbaarheid	20
In gesprek over waterbeschikbaarheid in Brabant	22
In gesprek over de Maas als bron voor drinkwater	23
In gesprek over de beschikbaarheid van zoetwater	24
Wie zaten er aan tafel?	25
Position Paper	26

De toekomst van ons drinkwater begint nú!

'Het drinkwater van morgen vraagt vandaag actie.' Dat is kort samengevat de boodschap van de campagne 'Toekomst van ons drinkwater' van de drinkwatersector, waarvoor minister Harbers van Infrastructuur en Waterstaat op 11 mei 'op de blauwe looper' de aftrap gaf. Die actie is urgent. De beschikbaarheid en kwaliteit van de bronnen van ons drinkwater staan meer en meer onder druk.

Voldoende goed drinkwater lijkt zo normaal maar is niet meer vanzelfsprekend, het wordt tijd dat we daar meer bij stil staan. Natuurlijk moeten we bewust en zuinig omgaan met water. Maar we moeten ook zorgen dat we drinkwaterbedrijven in staat stellen om in te spelen op de toekomstige vraag.

Al vóór 2030 moeten vrijwel alle drinkwaterbedrijven hun productiecapaciteit vergroten. Alle bedrijven zijn hard aan het werk om dit te bewerkstelligen. Drinkwaterbedrijven kunnen het echter niet alleen. Daarom is Vewin, samen met de drinkwaterbedrijven, gestart met de campagne 'Toekomst van ons drinkwater'. In deze campagne staat een scala aan actuele vraagstukken in de drinkwatersector centraal, onderverdeeld in drie thema's: de toekomstige waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid, en leveringszekerheid.

Na het uitrollen van de looper op 11 mei ging de minister aan de blauwe tafel in gesprek met basisschoolleerlingen over de toekomst van ons drinkwater. Deze tafel maakte vervolgens een reis door het land. In drie regio's – Noord-Oost, West en Zuid – gingen de directeurs van de drinkwaterbedrijven in gesprek met stakeholders over de vragen en uitdagingen die de regio's hoog op de agenda staan. En dus over wat nodig is om de toekomst van ons drinkwater zeker te stellen.

Deze 'dialogotafels' hebben een rijke oogst opgeleverd. Met als belangrijke rode draad: het veiligstellen van de toekomstige drinkwatervoorziening moet onderdeel zijn van een bredere watertransitie, gericht op een klimaat-robust systeem dat de toekomstige waterbeschikbaarheid én waterkwaliteit verzekert. Ook is onderstreept dat water een verbindende factor is tussen de grote opgaven op het vlak van klimaat, energie, natuur, ruimtelijke ordening en woningbouw.

Deze handreiking vat de gevoerde gesprekken samen en biedt inspiratie voor de drinkwaterbedrijven, overheden en andere betrokkenen om vandaag de noodzakelijke acties in gang te zetten voor ons drinkwater van morgen. 🌱

Peter van der Velden
Voorzitter Vewin

Urgente thema's

De vanzelfsprekendheid van voldoende goed drinkwater – nu en later – staat op het spel. Het watersysteem loopt tegen zijn grenzen aan door droogte, verzilting en een toenemende watervraag. Vervuiling vanuit landbouw, industrie en huishoudens verslechtert de kwaliteit van de bronnen. Extra maatregelen zijn nodig om de tijdige beschikbaarheid van drinkwater voor alle nieuwe woningen die het kabinet wil bouwen, te kunnen garanderen. Hoe ziet de toekomst van ons drinkwater er de komende jaren uit? En hoe kunnen we er samen voor zorgen dat er altijd en overal kwalitatief uitstekend drinkwater uit de kraan komt?

Veilig stellen drinkwatervoorziening

Een drinkwaterbedrijf moet nu en in de toekomst de levering van drinkwater aan consumenten en andere afnemers waarborgen. Dat er water uit de kraan komt lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Onze drinkwaterbedrijven moeten dagelijks meer dan 8 miljoen huishoudens en bedrijven van kwalitatief goed en betaalbaar drinkwater voorzien. Dit moet ook tijdens piekuren, bij droogte, een pandemie en bij calamiteiten zoals leidingbreuk of uitval van drinkwaterzuiveringsinstallaties. Voldoende bronnen zijn hiervoor de basis. De beschikbaarheid en kwaliteit van de bronnen – grond- en oppervlaktewater – en de mogelijkheden om deze te benutten nemen echter steeds verder af. Het watersysteem loopt tegen zijn

grenzen aan door droogte, verzilting en een toenemende watervraag door een groeiende economie en bevolking. Op dit moment is niet verzekerd dat de drinkwaterbedrijven ook in de toekomst tijdig in de behoefte aan drinkwater kunnen voorzien.

Op veel vlakken zijn extra inspanningen nodig. Natuurlijk van drinkwaterbedrijven zelf, maar zij hebben ook de inzet van overheden en andere partners nodig. De drinkwaterbedrijven werken hard aan oplossingen. Zij zetten in op bewust en zuinig watergebruik, maar werken ook aan het uitbreiden van hun capaciteit en het vergroten van de robuustheid van de drinkwatervoorziening. Daarbij hoort ook het zoeken naar nieuwe bronnen, waaronder alternatieve bronnen (brak- of zoutwater, effluent). De bedrijven lopen echter in de uitvoering aan tegen bestuurlijke en juridische knelpunten. Deze kunnen alleen samen met overheden en andere partners worden opgelost.

Waterbeschikbaarheid

De drinkwatervraag neemt toe en de waterbeschikbaarheid staat onder druk. Drinkwaterbedrijven zetten zich in om bewust en zuinig waterverbruik te bevorderen, maar kunnen én mogen geen enkel risico nemen met de leveringszekerheid. Daarom moeten vrijwel alle drinkwaterbedrijven al vóór 2030 hun productiecapaciteit vergroten.

Dit lukt alleen als overheden meer én sneller werk maken van het aanwijzen en beschermen van nieuwe bronnen voor drinkwater. Overheden moeten daarnaast drinkwaterbedrijven in staat stellen tijdig nieuwe én bestaande bronnen ook daadwerkelijk te benutten. Om in de nabije toekomst iedereen van drinkwater te kunnen voorzien zijn veel investeringen nodig in de productie-, zuiverings- en distributiecapaciteit. Daarvoor zijn vergunningen nodig én financieringsruimte. Zowel voor conventionele bronnen (grond- en oppervlaktewater) als voor de ontwikkeling van alternatieve bronnen zoals brakwaterwinningen.

Niet alleen drinkwaterbedrijven, maar ook voor natuur en landbouw is zoetwater een bron. Om ook in de toekomst voor iedereen voldoende zoetwater te hebben, is een watertransitie, gericht op een klimaatrobuust systeem nodig. In natte perioden meer water vasthouden is daarvan de kern. Het kabinet heeft zich voorgenomen water en bodem sturend te maken voor de ruimtelijke inrichting van ons land. Drinkwater moet hiervan een onderdeel zijn. Drinkwaterbedrijven willen daarom ook al bij de start van de plannen actief betrokken worden.

Waterkwaliteit

De kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater is een groeiend probleem. De drinkwaterbedrijven komen steeds meer stoffen tegen in het water van de

bronnen. Drinkwaterbedrijven moeten steeds meer zuiveren om de kwaliteit van het drinkwater te garanderen. Regelmatig moeten drinkwaterbedrijven innamestops instellen voor oppervlaktewater omdat de kwaliteit van het rivierwater te slecht is om drinkwater van te maken. Ook grondwater bevat steeds vaker schadelijke stoffen die om aanvullende zuivering vragen, zoals nitraat en bestrijdingsmiddelen. Om dit probleem te keren zijn meer maatregelen nodig bijvoorbeeld om lozingen van de industrie en emissies van nitraat en bestrijdingsmiddelen naar de bronnen van drinkwater te voorkomen.

Opbrengsten dialogotafels

Aan de hand van de drie thema's waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en leveringszekerheid bespraken de drinkwaterbedrijven afgelopen maand met verschillende stakeholders wat zij samen kunnen doen om de toekomst van ons drinkwater te garanderen. De artikelen doen verslag van de dialogen aan de blauwe tafel in de regio's Noord-Oost, West en Zuid. Hier werden actuele casussen en projecten besproken en de mogelijke bouwstenen en succesfactoren voor de toekomst van ons drinkwater uiteengezet. Op de volgende pagina's leest u daar alles over.

Dialogotafel Noord-Oost
Dialogo over woningbouw,
vervuiling van bronnen en
omgaan met de stijgende
watervraag

“We moeten voorkomen dat dit een watercrisis wordt”

We gaan in Nederland de komende jaren bouwen, bouwen, bouwen. Dat dit ook groot effect heeft op de drinkwatervoorziening is nog een understatement, zo blijkt bij de eerste dialoogtafel. In Groningen zijn de grenzen namelijk al in zicht.

De stijgende vraag naar water en klimaatverandering zorgen ervoor dat de watervoorziening in ons land onder grote druk staat. Ook in Groningen, zo vertelt Riksta Zwart, directeur van Waterbedrijf Groningen: “Alleen al zonder de 20.000 woningen die we nog gaan bouwen hier hebben we een uitdaging. Er is een stijgende vraag en om in balans te blijven moeten we aan verschillende knoppen draaien.”

Zij zit vandaag in het Groningse Glimmen aan tafel voor de ‘Toekomst van ons drinkwater’ met Wouter van Bolhuis, programmaleider Energie & Circulariteit in de gemeente Groningen en Herman Beerda, lid van het dagelijks bestuur van Waterschap Noorderzijlvest. De drie zijn het grondig met elkaar eens: drinkwatervoorziening moet een integraal onderdeel zijn van de ambitieuze woningbouwplannen in het hele land.

Het probleem is alleen dat mensen buiten deze mooie sector vaak niet beseffen hoe urgent het probleem is, zegt Bolhuis. “We zien pas hoe waardevol water is als we in het buitenland op vakantie gaan waar we flessen water moeten kopen omdat het water uit de kraan niet lekker is. Hier kost water natuurlijk heel weinig en daarom speelt de voorziening bij woningbouwopgaven nauwelijks een rol.”

Daarom is het zo belangrijk dat we hierover in gesprek gaan, benadrukt Zwart. “We moeten overal aan de deuren kloppen om de urgentie onder de aandacht te brengen.” Tegelijkertijd probeert Waterbedrijf Groningen op verschillende manieren wat aan het

probleem te doen: door intern slimmer te werken, door consumenten en industrie aan te moedigen minder water te gebruiken, door ander water te gebruiken en door meer winning te realiseren.

Het Bouwbesluit

Zwart en Bolhuis pleiten voor aanpassing van het Bouwbesluit. In de gemeente Groningen wordt er nu namelijk vooral nog geëxperimenteerd, bijvoorbeeld met het aanleggen van een gescheiden riool voor hemelwater en huishoudelijk afvalwater. “Verder dan dit soort experimenten komen we nu nog niet,” zegt programmamanager Bolhuis. “Ontwikkelaars volgen namelijk het minimumniveau, zoals vastgelegd in het Bouwbesluit.” Dat een aanpassing daarin effect sorteert zien we in de wettelijke bepaling dat nieuwbouwwoningen sinds 2018 geen gasaansluiting meer mogen hebben. Bolhuis: “Voordat die regel inging was er best wat protest, maar nu heeft niemand het er meer over. Ook met water is er zo’n soort duw nodig om ervoor te zorgen dat er echt iets gaat gebeuren.”

Infrastructuur

De discussie gaat niet alleen over de hoeveelheid water die geleverd moet worden, maar ook over de benodigde infrastructuur. Beerda van het waterschap stelt daarom voor om ‘drink’ weg te halen uit de stelling. “Alle watervoorziening is belangrijk als we gaan bouwen. De buien worden steeds intenser, dus die moeten we kunnen managen. We moeten woningen bouwen in gebieden waar we dat goed kunnen doen.”

“Het is dood- en doodzonde dat we grijs water en hemelwater in onze zuivering nog niet scheiden.”

“We moeten overal aan de deuren kloppen om de urgentie onder de aandacht te brengen.”

En dan zijn er ook nog vergunningen die soms zorgen voor beperkingen, zegt Zwart. “We kunnen misschien wel andere bronnen dan drinkwaterbronnen voor grote watervragers gebruiken. Zo zijn we in onze zuivering druk bezig om effluent zo schoon te maken dat de industrie het kan gebruiken.”

Hemelwaterjenever

“We moeten voorkomen dat dit een watercrisis wordt,” zegt Zwart. “Dat betekent niet alleen dat we consumenten vragen vijf liter water minder per dag te gebruiken. Maar ook dat we de gemeente Groningen uitdagen, als stad met durf en lef, om ook op watergebied grote stappen te zetten. En dat ook bij de woningbouw een grote rol te laten spelen. We moeten overal de mindset aanpassen.” “Het is dood- en doodzonde dat we grijs water en hemelwater in onze zuivering nog niet scheiden, dat al het drinkwater rioolwater wordt,” zegt Beerda. “Als we 20.000 woningen gaan bouwen, liggen er grote kansen.”

Bolhuis neemt de uitdaging graag aan. “We moeten in het woonakkoord waar het college nu aan werkt harde eisen stellen rondom de drinkwatervoorziening.” En nog even over dat Groningse lef: distilleerderij Hooghoudt verkoopt tegenwoordig hemelwaterjenever, gemaakt van regenwater dat is opgevangen en gezuiverd bij de eigen fabriek. “Dat is toch geweldig?”

Waterkwaliteit, een zaak van ons allemaal

Door vervuiling staat een groot deel van onze drinkwaterbronnen onder druk. Dat lossen we niet op door te gaan vingerwijzen, maar wel door met elkaar in gesprek te gaan en de handen uit de mouwen te steken. In Drenthe is daarvoor alvast voldoende animo.

Toen Leo Hendriks een jaar of vijf geleden directeur werd van WMD dacht hij: dit wordt een eitje. Het grondwater in Drenthe is hartstikke schoon. "Helaas kwam ik er al snel achter dat die aanname niet klopte", vertelt hij aan de dialoogtafel regio Noord-Oost in het Groningse Glimmen. "Het aantal bestrijdingsmiddelen in het grondwater is bijna geëxplodeerd, het water is een cocktail van stoffen uit de industrie en de landbouw."

De stoffen die we nu aantreffen in het grondwater zijn verontreinigingen van zo'n veertig jaar geleden, legt Hendriks uit. "Ook nu gebruiken we nog bestrijdingsmiddelen, mest en kunstmest, dat komt uiteindelijk in onze bronnen terecht. Wanneer we ze tegen gaan komen is onvoorspelbaar. Maar in Nederland zijn er genoeg voorbeelden van waterwinningen die om deze reden gesloten zijn."

Reinder Hoekstra, directeur van de Natuur- en Milieufederatie Drenthe erkent het probleem. "Hoewel veel stoffen inmiddels zijn verboden, zijn de microverontreinigingen veel heviger geworden en van het effect van metabolieten en afbraakproducten weten we nog weinig. Eigenlijk schrik ik ervan dat we dit verhaal nog steeds moeten vertellen."

Fantastische kwaliteit

Maar, zegt Roelof Oosting, akkerbouwer en namens de VVD lid van de Provinciale Staten van Drenthe, we moeten alles wel in zijn tijd zien. "Wat we nu gebruiken aan bestrijdingsmiddelen is heel anders dan veertig jaar geleden en veel grondwaterwingebieden zijn tegenwoordig beschermd gebied." Hij houdt het glas water voor hem omhoog. "We vinden met de technologie van nu de kwaliteit hiervan misschien helemaal niet zo goed, maar in 1995 vonden we dit fantastische kwaliteit."

Oosting vindt dat er als we het hebben over bodemverontreiniging vaak wel heel makkelijk naar landbouw wordt gewezen. "Terwijl lang niet alle chemische middelen afkomstig zijn van de landbouw.

Wij zijn alleen het meest zichtbaar in de omgeving. Wat er achter de hekken bij een industrieel bedrijf gebeurt weten we niet." Hendriks begrijpt het dilemma van de akkerbouwer. "Veel bestrijdingsmiddelen die we in het grondwater vinden komen van de landbouw en die zijn echt ongezond. Maar ik begrijp dat het lastig is: agrariërs hebben die stoffen nodig om te kunnen produceren."

Aanpassing bedrijfsvoering

Tegelijkertijd vindt Hoekstra dat landbouworganisaties behoorlijk scherp aan de wind zeilen. "Wat de grond niet in gaat, hoeven we er ook niet uit te halen. Tweederde van onze grond is bestemd voor landbouw en onze zandgrond laat nu eenmaal snel stoffen door. Daarom pleiten wij voor een andere ruimtelijke schakering, een wateragenda waarmee we de bakens verzetten. Dat betekent niet dat boeren weg moeten, maar wel dat we gangbare bedrijfsvoering moeten gaan aanpassen. Daar willen we ook bij helpen."

"We vinden met de technologie van nu de kwaliteit hiervan misschien helemaal niet zo goed, maar in 1995 vonden we dit fantastische kwaliteit."

Oosting is nog niet direct overtuigd. "Landbouw is de productie van ons dagelijks brood en we wonen in een dichtbevolkt land, dus ik weet niet of we de huidige landbouw wel zo veel

moeten aanpassen. Een boer moet het doen met het geld dat hij voor zijn producten krijgt en als hij extensief gaat boeren wordt het duurder. Dat zien we nu ook al door de oorlog in Oekraïne: als de balans verstoord raakt zien we dat direct in de prijs. Schoon drinkwater is in het belang van iedereen, daar willen boeren en wij als VVD-fractie natuurlijk ook aan bijdragen. Maar iedereen moet water bij de wijn doen. Daarom zijn dit soort gesprekken zo belangrijk."

Ambassadeursgroep

En met dat laatste zijn ook Hoekstra en Hendriks het eens. Er is dialoog nodig, ook om ervoor te zorgen dat niet alleen drinkwaterbedrijven met de problemen worden opgepadeld. Hoekstra: "We moeten met elkaar een ambassadeursgroep vormen." 🍷

Wie zaten er aan tafel?

Ronde 1:
Dialoogtafel Noord-Oost
Dialog over drinkwatervoorziening
en woningbouw in Groningen

Ronde 2:
Dialoogtafel Noord-Oost
In gesprek over de kwaliteit van onze
bronnen voor drinkwater

Ronde 3:
Dialoogtafel Noord-Oost
In gesprek over drinkwaterschaarste

“Samen werken aan een robuust, klimaatbestendig watersysteem”

Nee, luidt het resolute antwoord van directeur

Jelle Hannema op de vraag of zijn Vitens momenteel de vraag naar water aankan. En dus is er werk aan de winkel. Wat werkt wel en wat werkt niet? En lukt het de verschillende belanghebbenden om over hun eigen schaduw heen te stappen?

Hannema: “Voor particulieren hebben we natuurlijk een leveringsplicht, maar we moeten aanvragen van grootzakelijke klanten nu weigeren. In zes jaar tijd is de vraag naar water met tien procent gegroeid, met pieken van vijftig tot zestig procent in het oosten van het land. Ik vind dat een buitengewoon problematische situatie.”

En hij is niet de enige. Roy Tummers is directeur van VEMW, belangenbehartiger van zakelijke energie- en watergebruikers, en staat veel in contact met ondernemers die hiervan ook de pijn voelen. “Je kunt als het om water gaat niet overschakelen op een alternatief dus het wordt moeilijker om je ergens te vestigen. De afgelopen droge jaren hebben wel wat in gang gezet, maar dat is nog niet voldoende.”

Robuust en klimaatbestendig

Hans Pereboom, lid van het dagelijks bestuur van Waterschap Drents Overijsselse Delta, roept op om de zorgen rondom water vooral integraal te benaderen. “We moeten met elkaar nadenken over het gehele watersysteem en wat dat kan hebben. Met verschillende partijen hebben we daar afspraken over gemaakt en daar hebben we binnen drie jaar iets werkbaars uit.” We moeten samen werken aan een robuust, klimaatbestendig watersysteem, zegt Hannema. “We moeten er samen voor zorgen dat de groei afvlakt.”

Elze Klinkhammer zit aan tafel als directeur-bestuurder Volkshuisvesting en Vastgoed bij Accolade. Ze was behoorlijk verrast door de uitnodiging, “want ik kon het eigenlijk helemaal niet relateren aan de wereld van de huurders. En ook in onze organisatie merkte ik dat drinkwater helemaal geen interessant onderwerp werd gevonden. Als wij woningen bouwen is er geen interessante business case rondom water te bouwen.” Ook bij Aedes, de koepel van woningcorporaties, staat het onderwerp niet op de agenda. Juist daarom is Hannema blij dat Klinkhammer vandaag is aange-

schoven. “Jouw reactie laat zien dat drinkwater als vanzelfsprekend wordt ervaren, daarom moeten we erover in gesprek.”

Kansrijke oplossingen

Een deel van de oplossing ligt bij het langer vasthouden van water. Waterschappen zijn zo’n tien jaar geleden begonnen met plannen daarvoor, vertelt Pereboom. Inmiddels wordt water in de winter al langer vastgehouden. “Ook zijn we al bezig met doorkijken tot 2100. Als we nu leren omgaan met droogte zoals we vijftig jaar geleden met de natte bodem omgingen, dan heb ik er wel vertrouwen in eigenlijk.”

Een andere denkrichting is water van andere kwaliteit gebruiken. Tummers: “Soms kun je volstaan met een mindere kwaliteit water. We kunnen effluent hergebruiken en sommige bedrijven hebben ook een eigen zuivering.” Dat laatste vindt Hannema minder wenselijk. “Als iedereen voor zichzelf aan de slag gaat krijg je alternatieven die second best zijn, terwijl wij kwaliteit kunnen garanderen. Daarom is het zo belangrijk dat we op systeemniveau naar deze uitdaging kijken.” Ook iets doen aan de prijs van water is minder kansrijk, zegt Hannema. “Uit onderzoeken weten we dat het effect van een prijsverhoging beperkt is.”

Bij de industrie liggen nog wel andere kansen denkt Tummers. “De grote industriële bedrijven gebruiken al veel minder water dan voorheen. Er is nog een grote middengroep van bedrijven die ook waterafhankelijk zijn en die op dit vlak nog niet voorop lopen. Daar is wellicht ook nog wat ruimte.”

Water en wonen

Klinkhammer is blij dat ze vandaag is aangehaakt. Voor haar is de uitdaging gaan leven. “Eerder vandaag ging het al over het Bouwbesluit en ik denk dat een aanpassing daarvan enorm kan helpen. Volgens mij hoeft dat helemaal niet moeilijk te zijn.” Hannema rekent hierbij ook op de steun van minister De Jonge. “Op korte termijn moeten we leveringszekerheid borgen, op de lange termijn moeten we ervoor zorgen dat we samen de waterkoek groter maken. Landbouw, natuur en woningbouw dreigen elkaar nu te verdringen, maar we moeten juist bereid zijn om over onze eigen schaduw heen te stappen.”

“Jouw reactie laat zien dat drinkwater als vanzelfsprekend wordt ervaren, daarom moeten we erover in gesprek.”

Dialoogtafel West
Klimaatbuffer,
brakke kwel en
de watertransitie

Een klimaatbuffer in het IJsselmeer

Het IJsselmeer is de belangrijkste drinkwaterbron van waterbedrijf PWN. Hoe zorgt het waterbedrijf ervoor dat die bron niet uitgeput raakt? En kunnen we ooit rechtstreeks drinken uit het IJsselmeer?

Paulien Pistor, directeur van PWN, hecht eraan te beginnen met een geruststelling: "Voorlopig komt er nog gewoon water uit de kraan en dat water is hartstikke goed." Maar er zijn ook flink wat uitdagingen benadrukt ze: zoals de zoetwaterbeschikbaarheid vanuit het IJsselmeer, waar we ook het effect van klimaatverandering zien. Rondom die uitdaging werkt Pistor onder meer samen met Marije Bosscher, directeur bij Rijkswaterstaat Midden-Nederland. Zij houdt zich bezig met de kwaliteit, hoeveelheid en veiligheid van het water uit het IJsselmeer, thema's die soms met elkaar botsen.

Drinkbare rivieren

Bij de eerste gesprekspartners aan deze dialogotafel in de regio West zit ook Li An Phoa, initiatiefnemer van Drinkable Rivers. Phoa droomt van een wereld van drinkbare rivieren sinds ze in Canada water uit de rivier dronk tijdens een kanotocht. "Toen ik drie jaar later terugkwam kon dat niet meer, omdat die rivier vervuild was." Om aandacht te vragen voor haar doel liep ze al ruim 18.000 kilometer langs onder meer de IJssel en de Maas. Daarmee initieerde ze ook het Maasburgemeestersnetwerk en het breed gesteunde initiatief Drinkbare IJssel. "Ik wil dat we onze bronnen leren kennen, dat we begrijpen waar het regenwater vandaan komt. Als we de urgentie hiervan gaan voelen, betaalt zich dat later uit."

Pistor is al langere tijd enthousiast over de missie en het enthousiasme van Phoa. "Ik ben geroerd dat je niet depressief raakt van dit onderwerp, maar dat je kijkt wat we eraan kunnen doen. We kunnen veel meer van dit soort ambassadeurs gebruiken die samen werken aan oplossingen."

Het is belangrijk dat we water en natuur meer bij elkaar brengen, legt de PWN-directeur uit. "De natuur is namelijk ook belangrijk voor de waterzuivering en we dromen over zuiveringsprocessen waarbij we zo min mogelijk chemicaliën hoeven te gebruiken."

Denken in oplossingen

PWN onderzoekt verschillende mogelijkheden om het drinkwaterpeil op zowel kwaliteit als kwantiteit op niveau te houden. Pistor: "We vragen onze klanten om zuiniger en bewuster met water om te gaan, maar zijn bijvoorbeeld ook met het waterschap in gesprek om effluent op te kunnen werken naar een kwaliteit die voldoende is voor de industrie. En in de Haarlemmermeer doen we nu een pilot met het zuiveren van kwelwater."

PWN en Rijkswaterstaat werken ook aan een klimaatbuffer in het IJsselmeer bij de productielocatie in het Noord-Hollandse Andijk. Deze waterbuffer wordt aangelegd met een extra dijk voor de kust bij Andijk en fungeert als extra nat natuurgebied waarin het water uit het IJsselmeer beter gezuiverd kan worden. Pistor: "De waterkwaliteit wordt zo door natuurlijke processen al beter en we ontwerpen de dijk zo dat 'ie een zachte overgang vormt. Je kunt er straks ook overheen fietsen."

De klimaatbuffer moet voorkomen dat de kwaliteit van het water verder terugloopt, legt Bosscher van Rijkswaterstaat uit. "De waterkwaliteit van de rivieren die in het IJsselmeer uitkomen wordt steeds minder.

Daardoor moeten we ook veel water uitspoelen, dus lozen op de Waddenzee. Met de buffer zorgen we ervoor dat we dit water kunnen vasthouden en reageren we op de effecten van klimaatverandering." Als alles volgens planning verloopt is die buffer in 2035 gereed. Dat klinkt ver weg, "maar voor zo'n groot infrastructureel project is dat eigenlijk best dichtbij", stelt Pistor haar toehoorders gerust.

Ecologische indicatoren

Nederland bungelt nu nog onderaan waar het gaat over het halen van de doelen zoals afgesproken in de Europese Kaderrichtlijn Water. Hoe dat beter kan? Phoa heeft nog wel wat suggesties. "We moeten alles op alles zetten om de industrie hierbij te betrekken ook. De industrie weet ook dat al het leven afhankelijk is van gezond water en nu vervuilen we onze eigen bron", zegt ze. "En we moeten in Nederland beter kijken naar hoe delta's normaal functioneren. Als we de ecologische indicatoren op scherp houden hebben we een natuurlijke buffer tegen al die uitdagingen waar we voor staan." ■

"We moeten alles op alles zetten om de industrie hierbij te betrekken."

"We moeten echt iets doen om onze capaciteit uit te breiden"

Waternet moet de komende tijd een kwart meer drinkwater gaan produceren. En dus is er werk aan de winkel. Want ondertussen dreigen ook verzilting, drogere periodes en minder water uit de Rijn.

In de regio Amsterdam wordt water uit de Rijn naar de Waterleidingduinen gepompt en water uit de Bethunepolder wordt in de Loenderveense Plas gezuiverd. "Gelukkig hoeven we voorlopig nog geen nee te zeggen tegen nieuwe klanten", zegt Saskia de Haas, directeur Assets en Operatie van Waternet. "Maar we moeten wel echt iets doen om onze capaciteit uit te breiden. Er is weinig afvoer uit de Rijn, meer verzilting vanuit de zeekant en dan ontstaat er verbraking."

Ook aan tafel zit Bea de Buisonjé, lid van het dagelijks bestuur van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Zij werkt nauw samen met het drinkwaterbedrijf en herkent de uitdagingen. Net als Carla Kersbergen, bij het Goois Natuurreservaat verantwoordelijk voor beleid, ondersteuning en externe relaties. "Er zijn veel parallellen. Wij hebben ook last van verdroging en verdamping. We moeten dit goed regelen met elkaar, zodat er zowel winst is voor de natuur als voor de waterbedrijven. En ik ben er blij mee dat dit steeds beter lukt, dat we dit meer systemisch en ecohydrologisch benaderen en niet meer zo technocratisch."

Een van de mogelijke oplossingen is drinkwater maken van brakke kwel. "Brakke kwel is mooi oud, zilt, maar schoon water en een goede bron voor drinkwater", legt De Haas uit. "We doen nu een pilot in de Horstermeer, een polder ten zuiden van Amsterdam. Als we die brakke kwel oppompen voorkomen we dat de omgeving verzilt én hebben we geen water meer nodig uit het Markermeer om ervoor te zorgen dat het water daar schoon blijft." De Buisonjé: "Het waterpeil blijft hiermee gelijk en het regenwater zorgt er vervolgens voor dat de bovenkant van die polder zoet water wordt." En, ook niet onbelangrijk: het water

smaakt goed, zo zegt De Haas. "Van brakke kwel kun je goed drinkwater maken. De uitdaging is alleen nog het energieverbruik: hoe zouter het water, hoe meer het kost om het schoon te maken."

Effluent zuiveren

Kersbergen van het Goois Natuurreservaat, die niet betrokken is bij deze pilot, ziet wel wat in deze manier van werken. "Misschien kunnen we in de Gooi- en Vechtstreek wel iets vergelijkbaars opstarten. Dat is een zeer verstedelijkte omgeving waar veel effluent is dat in een keer wordt afgevoerd. Kunnen we het niet in dat gebied houden en laten afzakken zodat het gezuiverd wordt? Daarmee wint de natuur, maar ook het grondwater omdat dat op peil blijft."

"De vraag hierbij is wel hoe we met het afval hiervan omgaan en hoe we dat gaan afvoeren", reageert De Buisonjé. "Onze zuiveringsinstallaties moeten nu al zo'n 1,3 miljoen liter afvalwater per dag verwerken. Dat zijn grote hoeveelheden. Wat als we daar een deel van kunnen gebruiken voor industriewater? In andere delen van het land lopen er al verschillende pilots voor het gebruik van rioolwater. Ik denk dat het voor ons ook goed is om dit eens te gaan uitzoeken."

Effluent hergebruiken is ook voor Waternet nog een zoektocht. De Haas: "Je moet afvalwater altijd alsnog zuiveren om het te kunnen hergebruiken. Die zuivering neemt in grootstedelijke gebieden veel ruimte in, dus dat is nog wel een uitdaging." ■

"Van brakke kwel kun je goed drinkwater maken. De uitdaging is alleen nog het energieverbruik: hoe zouter het water, hoe meer het kost om het schoon te maken."

De marketing van de energietransitie is on point. Wat kunnen we daarvan leren?

Voor de energietransitie krijgen we in Nederland anno 2022 de handen makkelijker op elkaar dan voor de watertransitie. Zowel bij bewoners als bij bestuurders. Waardoor komt dat? En wat kunnen wij daar als watersector van leren?

Eerst maar eens een analyse van het probleem: het oude denken zit diep in ons verankerd, zo stelt Dunea-directeur Wim Drossaert aan het begin van deze laatste ronde van de dialoogtafel in de regio West. "Ons land is al eeuwen ingericht om water zo snel mogelijk naar zee te pompen. We zijn beroemd vanwege onze dijken en molens en we denken dat het hier genoeg regent. Maar dat denken moet anders. Wij weten dat, de waterschappen weten dat, maar verder is het moeilijk om hier aandacht voor te krijgen."

Drossaert illustreert zijn verhaal met een treffend voorbeeld. Een jaar of wat geleden zat hij in de zaal bij een congres waar een bestuurder trots vertelde dat er in Zuid-Holland 230.000 woningen bij zouden komen. "Ik stak mijn vinger op en vroeg: wat gaan die mensen drinken? Daar had die man nog nooit over nagedacht. Water is te vanzelfsprekend."

Zichtbare windmolens en zonnepanelen

Zonne-energieprofessor Wim Sinke is hoogleraar aan de UvA en werkzaam bij TNO en denkt dat de watersector veel kan leren van de energiesector. "Maar je hoeft er niet al te jaloers op zijn, want de pijngrens is bereikt als we kijken naar klimaatverandering en de beschikbaarheid van fossiele brandstoffen." Het probleem is volgens Sinke letterlijk zichtbaar geworden door de vele windmolens en zonnepanelen die we in ons land zien. "Dat heeft het gevoel van urgentie wel aangewakkerd. Ook de consequente communicatie over het onderwerp heeft daarbij geholpen. We moeten mensen ook rondom water laten zien wat er gebeurt als we niets doen. Dan krijgen we ze misschien mee in preventief beleid."

Nog een voorbeeld van de onderwaardering van de urgentie. Toen er laatst in de Katwijkse wijk Valkenburg nieuwe woningen werden gebouwd heeft Drossaert geprobeerd om waterbesparende maatregelen op de agenda te krijgen. "Projectontwikkelaars deden niet mee. In Den Haag wilden ze geen subsidies geven zoals ze bij de energietransitie wel doen, want het leek hen niet noodzakelijk. Wij krijgen het niet voor elkaar om die urgentie over de nabije toekomst op scherp te krijgen."

Keiharde zichtbaarheid

Alex Kaat werkte jarenlang in beide sectoren en werkt nu als zelfstandig adviseur public affairs op het terrein van de energietransitie. Hij ziet de verschillen tussen beide sectoren. "Het klimaatprobleem is 50 graden in India, is 200 gedupeerden in Nederland, Duitsland en België bij de overstromingen vorige zomer. Dat is keihard. Het waterprobleem, tja. We horen dat gasten in hotels in Zuid-Afrika een zandloper meekrijgen in de douche. Ik heb thuis ook een zandloper, maar dat is vooral vanwege de aardgaskosten per douchebeurt: zo'n 1,50 euro."

Dat is precies het lastige aan de huidige situatie zegt Drossaert. Er zijn nu geen tekorten, de problemen komen in de nabije toekomst. "Wij moeten nu in discussie gaan met bestuurders en bedrijven om uit te leggen dat we geen geothermie-experimenten rondom ons drinkwater willen, omdat bronnen daarmee voorgoed vervuild kunnen worden. Ik wil dat wij die discussie helemaal niet hoeven voeren, ik wil dat wij beschermd worden."

Meeliften

Sinke ziet ook overeenkomsten. Zowel de water- als de energiesector kampen met de variaties in aanbod. "Er is geen gebrek aan duurzame-energiepotentie, de uitdaging is om het goed te bufferen vanwege de fluctuaties in aanbod en ervoor zorgen dat het op de juiste plaats terechtkomt. Bij water speelt datzelfde. De sector kan misschien meeliften op de vaart van de energietransitie, die net als de watertransitie ook gaat over landschapskwaliteit en biodiversiteit." De tafelgenoten zijn het eens. We hebben geen verre toekomstverhalen nodig, maar concrete verhalen en beelden die kunnen helpen om de urgentie van de uitdaging te agenderen. Kaat: "Ik was niet zo lang geleden in Jordanië waar om elf uur 's ochtends de kraan dicht ging. De rest van de dag zoek je zelf maar uit hoe je aan je water komt. Als dat het perspectief is van niets doen, vind ik dat behoorlijk alarmistisch. Dat moeten we zien over te brengen." ❄

"Er is geen gebrek aan duurzame energiepotentie."

Wie zaten er aan tafel?

Li An Phoa, initiatiefnemer Drinkable Rivers

Saskia de Haas, directeur Assets en Operatie van Waterut

Wim Drossaert, CEO Dunea

Paulien Pistor, directeur van PWN

Bea de Buissonjé, lid van het dagelijks bestuur van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Wim Sinke, hoogleraar UvA en zonne-energie-expert TNO

Marije Bosscher, directeur bij Rijkswaterstaat Midden-Nederland

Carla Kersbergen, Goois Natuurreservaat

Alex Kaat, zelfstandig adviseur public affairs op het terrein van de energietransitie

Ronde 1:
Dialoogtafel West
In gesprek over drinkwaterbronnen,
nu en in de toekomst veiligstellen

Ronde 2:
Dialoogtafel West
In gesprek over samenwerken in de
watercyclus

Ronde 3:
Dialoogtafel West
In gesprek over watertransitie

Dialogotafel Zuid

In dialoog over innovatie,
waterbeschikbaarheid en
water vasthouden

Brabant werkt aan een innovatieve watertoekomst

Het Brabantse watersysteem piept en kraakt. En dus wordt er in de provincie hard gewerkt aan innovatieve oplossingen. Daarbij kunnen we ook leren van andere landen, zo zien we bij de eerste dialoogtafel in de Regio Zuid.

Nee, directe zorgen zijn er nog niet, benadrukt Brabant Water-directeur Rob van Dongen. “Maar het moment dat we misschien niet meer voldoende water kunnen leveren komt dichterbij, doordat de prognoses steeds krappere worden en de provincie geen nieuwe vergunningen meer kan geven. Dat laatste begrijpen we, maar we moeten dus op zoek naar oplossingen.”

Daarvoor kunnen we ons misschien wel laten inspireren door onze zuiderburen. Louise Vanysacker, R&D-manager bij de Belgische Watergroep, vertelt dat in België al twintig jaar een verplichting geldt voor het opvangen van hemelwater voor de tuin en het doorspoelen van het toilet.

Viersporenbeleid

“Dat is zeker interessant,” zegt Van Dongen. “Want nu de urgentie dichterbij komt, moeten we op zoek naar nieuwe oplossingen. De koers van Brabant Water zet in op vier sporen: robuuste bronnen, waterbesparing, alternatieve bronnen en optimaliseren van onze assets.”

Een interessante alternatieve bron kan bijvoorbeeld zeewater zijn. Vanysacker vertelt over een experiment dat nu gaande is bij de Belgische kustplaats Nieuwpoort. Het uiteindelijke doel is om hier een vaste winning te maken die 500 kuub water per uur produceert. Maar daar zijn ze nog niet: “We proberen daar vlak landinwaarts het laatste zoete water dat de zee ingaat op te vangen en te zuiveren. Dat is technologisch een hele uitdaging, omdat je door getijden soms echt met zout water te maken hebt en soms met brak water.” Andere uitdagingen zijn het energieverbruik en de zoutvracht die na zuivering overblijft.

Lekkage detecteren

De Belgische voorbeelden zijn een gevolg van de urgentie van het probleem die daar al langer gevoeld wordt, zo zegt Erik Driessen waterspecialist bij ISLE, een Engels technologiebedrijf. “Ik denk dat we veel

van onze innovaties kunnen halen uit landen waar al langer de druk gevoeld wordt. Zo hoorde ik laatst over rijdende meetapparatuur die met een speciaal technologisch systeem lekkages onder de grond kunnen detecteren. Daar is het waterverlies door lekkage zo’n 30 tot 40 procent, dus is het logisch dat ze daarin investeren. In Nederland zijn de lekverliezen maar zo’n 6 procent, maar ook hier zou het zinvol zijn om dat verlies te beperken met dat soort innovaties.”

Van Dongen kan het daar alleen maar mee eens is. “We zijn in Nederland groot geworden met dat wat we zelf kunnen, maar de ontwikkelingen gaan razendsnel. We moeten om ons heen blijven kijken.” Mede daarom deed Brabant Water in 2021 verschillende studies naar alternatieve bronnen. Het waterbedrijf bereidt nu een brakwaterfaciliteit voor en doet een serieuze studie naar een grootschalige zeewaterfaciliteit.

Slimme leidingen

Een van de pijlers van het nieuwe beleid is ook het optimaliseren van de assets, de leidingen. Driessen legt uit hoe dat precies werkt. “We rusten het waterleidingnetwerk uit met sensoren en maken het netwerk zo slim. Daardoor kunnen we bijvoorbeeld beter voorspellen wanneer er onderhoud nodig is. We koppelen de realtime-data aan onze modellen, zodat die ook steeds beter worden. Zo creëren we een digitale tweeling.”

In 2025 moet het hele gebied van Brabant Water met de sensoren zijn uitgerust. Wat levert dat dan op? Van Dongen: “Beter onderhoud en een beter zicht op de staat van het net. Als we dan ergens zien dat de druk afneemt kunnen we al meteen handelen en een klein scheurtje in een leiding repareren, in plaats van dat we pas handelen als de volledige druk is weggefallen door een groot lek. Maar we krijgen heel veel nieuwe data en dat levert vast ook onverwachte inzichten op, daar ben ik ook erg benieuwd naar.”

Een sterk Limburgs waternetwerk tegen PFAS

De Maas is een belangrijke bron voor het Nederlandse drinkwater. Een sterk netwerk van waterbedrijven en andere belanghebbenden probeert de kwaliteit van dat water zo hoog mogelijk te houden. Samen zoeken zij naar een oplossing voor de PFAS-uitdaging.

Als het meetstation in Eijsden – waar de Maas ons land in komt – te hoge concentraties van bepaalde stoffen meet, kan het zomaar zijn dat waterbedrijven voor die dag een innamestop inlassen. “We zien een toename van die innamestoppen,” zegt Joyce Nelissen, directeur van WML. “Door lozingen en een toename van organische microverontreinigingen.” Dat komt ook doordat de wetgeving in Wallonië en Nederland niet goed op elkaar is afgestemd. De criteria en normeringen in de vergunningen wijken af van die in Nederland.

Het is een van de onderwerpen die op de agenda staan van de Schone Maaswaterketen, waarin partners werken aan het verbeteren van de waterkwaliteit van de Maas en het stroomgebied. De Wateratlas voor de Schone Maas is een van de producten die daaruit is voortgekomen. Daarin staan alle afgegeven Nederlandse lozingsvergunningen in het stroomgebied van de Maas. Nelissen: “En als je weet wat waar wordt geloosd, kun je ook heel gericht maatregelen nemen en optreden tegen een vervuiler.”

Ook internationaal wordt er samengewerkt, zegt Karin Weustink, directeur Netwerkontwikkeling Rijkswaterstaat Zuid Nederland. “Via de Internationale Maascommissie zijn we in gesprek met onze Franse en Belgische bureaus, die al flink wat vervuilen. Maar het is niet zo dat wij het beleid in België en Frankrijk kunnen bepalen.”

Sterk waternetwerk

Het netwerk rondom de Maas is sterk, zo stellen Nelissen en Weustink vast. De Schone Maaswaterketen is een belangenbehartiger, daarnaast is er RIWA Maas, die signaleert en rapporteert, en de Internationale Maascommissie. Nelissen: “Er zijn zoveel gremia die zich bezighouden met water, we kunnen veel van elkaar leren.” Weustink: “De Schone Maaswaterketen is een sterk voorbeeld van hoe je aan de voorkant plannen kunt maken over het voorkomen van vervuiling. Maar we hebben hierbinnen ook veel contacten aan de hand van incidenten en crisisingrepen.”

Contact leggen rondom water gaat vrij makkelijk. Een goed voorbeeld daarvan is het gezamenlijke protest tegen het storten van grond in de Belgische Maasplas in Kinrooi. Nelissen: “Met een appje zaten we binnen no-time met iedereen aan tafel, inclusief de provincie.”

Chemelot Campus

Dat sterke netwerk kan ook helpen bij de aanpak van PFAS, een grote uitdaging voor waterbedrijven. Nelissen vindt het belangrijk dat hierover het juiste gesprek wordt gevoerd. “Theoretisch en technologisch kunnen we dit goed zuiveren, maar we moeten tot een systeemverandering komen. Wat het water niet ingaat, hoeft er ook niet uit.”

De Limburgse Chemelot Campus komt ter sprake. “Daar voeren we veel gesprekken mee en die hebben effect,” zegt Nelissen. “Het helpt daarbij natuurlijk dat zij als ambitie hebben om de meest duurzame campus van Nederland te worden.” Weustink: “Het is een innovatieve campus waar steeds nieuwe stoffen worden ontwikkeld en wij lopen daar eigenlijk elke keer achteraan om het probleem te dempen. Het zou mooi zijn als Chemelot straks een gesloten watersysteem heeft, maar dat is niet morgen gerealiseerd.”

Ambitie voor 2025

Wat hopen de tafelgenoten in 2025 bereikt te hebben? “PFAS baart ons het meeste zorgen voor de waterkwaliteit,” zegt Nelissen. “Ik hoop dat het ons dan gelukt is om met een reële normstelling te komen. Als Vewin zetten we in op een totaalverbod, omdat we ook aan de investeringkant al behoorlijk worden uitgedaagd. Wat ons betreft zorgen we ervoor dat PFAS helemaal niet meer in het water komt.”

Ook Rijkswaterstaat werkt de komende jaren hard verder aan de waterkwaliteit, zegt Weustink. “We zijn al goed op weg voor de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027 en werken bijvoorbeeld aan een groot project dat alle vergunningen doorlicht van de 200 meest relevante bedrijven. Ook blijven we werken aan nieuwe normen voor nieuwe stoffen. Want heldere normen maken ons werk makkelijker.”

In Zeeland komt het water van ver. Op zich is dat geen probleem, maar net als in de rest van het land zijn er zorgen: over de kwaliteit en beschikbaarheid. Bij de derde dialoogtafel in de Regio Zuid gaat het over dat laatste: hoe kunnen we water beter vasthouden?

Water vasthouden in 'het waterrijke Zeeland'

Zeeland zelf heeft geen zoetwaterbronnen. Het water komt er uit het Haringvliet, de Bergsche Maas en de Brabantse Wal. In de provincie waar het waterbewustzijn hoog is, helemaal sinds de watersnoodramp in 1953, wordt er mede daardoor innovatief naar water gekeken. "Begin twintigste eeuw haalden de Zeeuwen het water al van de Brabantse Wal en ook de landbouw is innovatief bezig met water", zo zegt Annette Ottolini, directeur van Evides Waterbedrijf.

Voor zijn boek *Nederland Droogteland* reisde wetenschapsjournalist René Didde heel Nederland door. In Zeeuws-Vlaanderen viel hem de kwetsbaarheid van het systeem op, van die ene waterleiding die van ver komt. "Maar ook de enorme verzilting van de sloten, waardoor ze problemen hebben om hun gewassen te irrigeren." Didde kwam in zijn reis een aantal mooie voorbeelden tegen van slimme methodes om water vast te houden. Bijvoorbeeld in bekkens, in de zandgronden en kreekruigen, in zoetwaterbellen en in de duinen.

Jos Peters is managementconsultant drinkwater bij Royal HaskoningDHV en erkent dat er veel meer potentie is dan we nu gebruiken. Hij wil 'Nederland Droogteland' zelfs graag nuanceren: "In Nederland valt jaarlijks 36 miljard kuub water, waterbedrijven leveren 1 miljard kuub, de Maas en de Rijn leveren nog eens 70 miljard kuub. Het gaat me dan te ver om ons land een waterschaarste aan te praten. De uitdaging is het aanwijzen van de beschikbare locaties voor drinkwater en die locaties veiligstellen en beschermen."

Water als leidend principe

Het gesprek aan deze tafel gaat over de watertransitie. Ottolini is alvast blij dat in het regeerakkoord het uitgangspunt is opgenomen dat water als leidend principe geldt voor gebiedsinrichting. "Dat betekent dat we vanuit hetzelfde perspectief opereren en zoeken naar wat ieders bijdrage kan zijn. De vraag is alleen: doen we dit in het juiste tempo? Het is aan ons om de urgentie te benadrukken. We hebben niet voor niets met de waterschappen een pamflet uitgebracht."

Didde vindt het wel problematisch dat de landelijke politiek weinig regie neemt. "Het sturende vermogen ligt bij de provincie, evenals de hoofdpijndossiers landbouw, natuur en drinkwater. Een vruchtbare richting is dat we meer water gaan opslaan voor tijden van droogte, want daarmee pak je al die dossiers aan."

Ottolini noemt de samenwerking in Coaster, waarin wordt gekeken naar zoetwaterbellen in de kustgebieden. "Het belangrijkste hiervan is dat je het goed schaalbaar moet maken. De techniek is er, nu moeten we die nog groot gaan toepassen. Daar is een robuust systeem voor nodig."

Geveltuintjes

Didde ziet ook veel heil in juiste kleine oplossingen als geveltuintjes en wateropvang op daken. "Daarmee verminder je ook de overlast van water. En we moeten naar de afkoppeling van het rioolstelsel."

Peters zoekt de oplossing juist weer op grote schaal. "Er is 20 miljard euro beschikbaar in het Groeifonds. Waarom neemt de watersector niet het initiatief voor een project met internationale allure? Nu lijkt elk waterbedrijf z'n eigen boontjes te doppen, maar laten we eens over de eigen grenzen heen kijken."

Toch moeten we de regio niet uit het oog verliezen, zegt Ottolini. "Veel uitdagingen zijn nu eenmaal regionaal. Als wij hier een vraag krijgen voor een nieuwe drinkwateraansluiting van een bedrijf, gaan we met ze in gesprek en onderzoeken we waar dat water voor nodig is en of er andere oplossingen zijn. Er is een grote beweging gaande en iedereen moet daarin zijn rol pakken."

Wie zaten er aan tafel?

Rob van Dongen, algemeen directeur Brabant Water

Erik Driessen, ISLE

Louise Vanysacke, de Watergroep België

Ronde 1:
Dialoogtafel Zuid
Dialoog over waterbeschikbaarheid in Brabant

Joyce Nelissen, directeur-bestuurder WML

Karin Weustink, directeur Netwerkontwikkeling Rijkswaterstaat Zuid-Nederland

Ronde 2:
Dialoogtafel Zuid
Dialoog over de Maas als bron voor drinkwater

Annette Ottolini, algemeen directeur Evides waterbedrijf

René Didde, wetenschapsjournalist en auteur Nederland Droogteland

Jos Peters, managementconsultant drinkwater bij Royal HaskoningDHV

Ronde 3:
Dialoogtafel Zuid
Dialoog over de beschikbaarheid van zoetwater

Position Paper

Veilig stellen drinkwatervoorziening

Het kabinet heeft aangekondigd dat de overheid meer regie gaat nemen op de volkshuisvesting en streeft naar realisatie van 900.000 nieuwe woningen tot en met 2030. De drinkwatersector staat voor de opgave al die beoogde nieuwe woningen tijdig te voorzien van voldoende drinkwater. Dat lukt niet meer vanzelf. De beschikbaarheid en kwaliteit van de bronnen voor drinkwater staan onder toenemende druk. Het watersysteem loopt tegen zijn grenzen aan door te snelle waterafvoer, droogte, verzilting en een toenemende watervraag door een groeiende economie en bevolking. Drinkwaterbedrijven zetten zich in om bewust en zuinig waterverbruik te bevorderen, maar zij kunnen én mogen geen enkel risico nemen met het verzekeren van de toekomstige drinkwatervoorziening. Drinkwaterbedrijven moeten in staat worden gesteld om in te spelen op de toekomstige vraag. Het drinkwater van morgen vraagt vandaag actie.

Vrijwel alle drinkwaterbedrijven vergroten al vóór 2030 hun productiecapaciteit. Dat lukt alleen als meer werk wordt gemaakt van het aanwijzen en beschermen van nieuwe bronnen voor drinkwater en als drinkwaterbedrijven in staat worden gesteld om nieuwe én bestaande bronnen ook daadwerkelijk te benutten (vergunningen en financieringsruimte). Er is regie van het Rijk nodig om dit te borgen.

- Neem beschikbaarheid van voldoende drinkwaterbronnen volwaardig mee in de uitwerking van het principe dat water de ruimtelijke ordening stuurt, in de Nationale Woon- en Bouwagenda en het programma Woningbouw;
- Verzekert voldoende drinkwaterbeschikbaarheid door het tijdig aanwijzen en beschermen van nieuwe bronnen voor drinkwater en geef ruimte om de bronnen ook daadwerkelijk te benutten;
- Geef de minister van Infrastructuur en Waterstaat de regie in een proces, samen met IPO en VNG en Vewin, dat taakstellend is om de drinkwaterbedrijven tijdig in staat te stellen de levering van drinkwater te borgen.

Kaderrichtlijn Water en NPLG in relatie tot drinkwaterbronnen

De kwaliteit van de drinkwaterbronnen staat in toenemende mate onder druk en is de afgelopen jaren niet significant verbeterd. Verontreinigingen afkomstig uit de landbouw, industrie en huishoudens zorgen ervoor dat de kwaliteit van drinkwaterbronnen eerder slechter wordt. Het uiterlijk in 2027 bereiken van de afgesproken doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water is daardoor ernstig in gevaar. Het is duidelijk dat een stevige inzet nodig is om de waterkwaliteit van drinkwaterbronnen te verbeteren. Deze opgave moet voor een deel in andere beleidsdomeinen dan (drink)water worden opgepakt.

Een belangrijk doel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is om de Europese verplichtingen uit de KRW en de Nitraatrichtlijn, inclusief de ambities op natuur, klimaat en bodem, via gebiedsgerichte programma's te realiseren. Vewin bepleit dat de verbetering van de kwaliteit van drinkwaterbronnen prioriteit krijgt in het NPLG, en dat alles op alles gezet moet worden om te zorgen dat de doelen van de KRW in 2027 behaald worden. Het is hierbij van belang om ook andere probleemstoffen voor de drinkwaterbronnen mee te nemen, zoals opkomende stoffen en medicijnresten.

- Zorg in het NPLG voor een samenhangend en afrekenbaar maatregelenpakket gericht op tijdige KRW-doelrealisatie bij drinkwaterbronnen. Veranker de bestaande doelen m.b.t. het verminderen van verontreiniging van drinkwaterbronnen met nitraat en bestrijdingsmiddelen in het NPLG. Pak ook de nieuwe bedreigingen als opkomende stoffen en medicijnresten aan;
- Geef de bescherming van drinkwaterbronnen prioriteit in het NPLG, o.a. door (grondwater)beschermingsgebieden een prioritaire status te geven en rond deze gebieden bufferzones in te stellen, waarin de waterkwaliteit en de natuur worden verbeterd en de landschapskwaliteit wordt verhoogd;
- Voer als Rijk regie op de voortgang met afrekenbare doelen bij de uitvoering, met de benodigde maatregelen voor tijdige doelrealisatie bij drinkwaterbronnen. Betrek de drinkwaterbedrijven bij de uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak van het NPLG.

PFAS en bronnen voor de drinkwatervoorziening

De druk op de kwaliteit van drinkwaterbronnen wordt onder andere veroorzaakt door PFAS die wijdverspreid in oppervlaktewater aanwezig zijn. Ook in (ondiep) grondwater is door RIVM veelvuldig de aanwezigheid van PFAS aangetoond. Huidige zuiveringen voor de drinkwatervoorziening kunnen deze stoffen zeer moeilijk verwijderen. De indicatieve richtwaarden voor PFOA en GenX in drinkwater zijn zeer laag. Daarom is het cruciaal dat voorkómen wordt dat dergelijke PFAS in drinkwaterbronnen terechtkomen. De drinkwatersector pleit daarom voor een nationaal en Europees totaalverbod van PFAS. De Tweede Kamer heeft in oktober 2021 via de aangenomen moties van Bouchallikht (GL) en Van Esch (PvdD) de regering verzocht om binnen Europa te werken aan een zo spoedig mogelijk volledig verbod van PFAS, dus verdergaand dan een verbod op niet-essentiële toepassingen. Daarnaast zijn moties aangenomen van Hagen (D66), Bouchallikht (GL) en Beckerman (SP) om uiterlijk zomer 2022 op nationaal niveau alle bestaande hotspots te inventariseren en alle directe én indirecte lozingen van PFAS op oppervlaktewater te identificeren en te minimaliseren, en met de gemeenten vóór de zomer alle PFAS hotspots in kaart te brengen en te komen met bijbehorende beheersmaatregelen inclusief een tijdspad van aanpak.

- Geef aan op welke wijze de regering invulling geeft aan de aangenomen moties wat betreft het verbod en de aanpak van PFAS.

Nu actie nodig, zet in op een Nationaal Waterakkoord

Zonder actie dreigen wij toekomstige generaties op te zadelen met een minder zekere levering van betrouwbaar drinkwater. Water is een verbindende factor tussen de grote opgaven op het vlak van klimaat, energie, natuur, ruimtelijke ordening en woningbouw. De drinkwaterbedrijven pleiten daarom voor een watertransitie, gericht op een klimaatrobuust systeem dat de toekomstige waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit verzekert. Zoals uit bovenstaande blijkt, bevat het coalitieakkoord daarvoor goede aanknopingspunten, maar uitwerking is noodzakelijk. Dat vraagt politieke urgentie, samenwerking en brede maatschappelijke consensus.

- Zet in op een Nationaal Waterakkoord dat de zoetwaterbeschikbaarheid robuust maakt voor klimaat en waarbij alle partijen aan tafel zitten.

Leveringsplicht en zorgplicht van drinkwater

Bevolkingsgroei en woningbouw gaan met groei van bedrijvigheid gepaard, waarvoor ook drinkwater nodig is. In recente antwoorden op Kamervragen over de drinkwatervoorziening voor de woningbouwopgave (nr 2497) refereerde de minister slechts aan de leveringsplicht voor huishoudens. In het optreden van en de contacten met de ILT bemerken de drinkwaterbedrijven de neiging om de leveringsplicht enger te interpreteren dan voorheen. Vewin wijst op de wettelijke leveringsplicht van drinkwaterbedrijven, en op de zorgplicht van overheden voor volksgezondheid, welzijn én welvaart, die ook in de Drinkwaterwet is genoemd. De drinkwatervoorziening door drinkwaterbedrijven is een 'conditio sine qua non' voor bedrijvigheid, economische groei en werkgelegenheid. Tot nu toe heeft er nooit twijfel aan bestaan dat de wettelijke leveringsplicht en zorgplicht ook betrekking hebben op de levering van drinkwater aan bedrijven (zie MvT Drinkwaterwet). Gelet daarop maakt Vewin zich zorgen over de veranderende interpretatie van de leveringsplicht en de mogelijke gevolgen voor de invulling van de zorgplicht door overheden voor de drinkwatervoorziening aan bedrijven.

- Bevestig dat de wettelijke leveringsplicht en zorgplicht van drinkwater óók van toepassing zijn op de drinkwatervoorziening voor bedrijven.

Btw op kraanwater

Ter bevordering van een gezonde leefstijl heeft het kabinet het voornemen de btw op groente en fruit te verlagen. Tot dezelfde categorie gezonde en duurzame producten behoort kraanwater. Kraanwater is niet alleen het gezondste drinkbare voedingsproduct dat uitstekend in een gezond voedingspatroon past, maar ook het duurzaamste. Het wordt zonder toevoeging van grondstoffen, verpakkingen en vervoersbewegingen bij alle huishoudens in Nederland afgeleverd.

- Verlaag de btw op drinkwater, net als op groente en fruit, naar 0%.

Toekomst van ons drinkwater

Bekijk de online dialoogtafels op
www.toekomstvanonsdrinkwater.nl

Colofon

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 12
Den Haag

Postadres

Postbus 90611
2509 LP Den Haag
(070) 349 08 50
info@vewin.nl
www.vewin.nl

© Vewin, Den Haag

Eindredactie en coördinatie

Vewin

Live verslaglegging (tekst en beeld):

Live Magazines - www.livemagazines.nl

Grafisch ontwerp

Superpulp - www.superpulp.studio

